

Oila tarbiyasi asoslari

Mubinabonu Ravshanbek qizi Nasriddinova

Oygul Murodova

Ulug'bek Egamberdiyev

Ilmiy maslahatchi: M.M.Mirzakarimova

Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Oila inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, jamiyatning mustahkam bo'g'ini hisoblanadi. Farzandning ma'naviy va axloqiy kamoloti, uning kelajagi avvalo oilada shakllanadi. Yoshlarni tarbiyalashda esa axloqiy mehnat tarbiyasi, nafosat tarbiyasi, oila tarbiyasi, insonning shaxsiy gigienasi, xalqlar o'rtasidagi do'stlik, hamkorlik haqidagi tushunchalar katta ahamiyatga egadir. Shu boisdan oilaviy tarbiyaning ilmiy asoslarini o'rganish va amaliyotga tadbiq etish muhim amaliyot hisoblanadi. Ushbu maqolada oila tarbiyasi asoslariga batafsil to'xtalib o'tiladi.

Kalit so'zlar: oila, tarbiya, ma'naviyat, axloq, bolalar tarbiyasi, zamonaviy yondashuvlar, intizom, ota-ona, psixologik yondashuv

Fundamentals of Family Education

Mubinabonu Ravshanbek kizi Nasriddinova

Oygul Murodova

Ulug'bek Egamberdiyev

Scientific Advisor: M.M.Mirzakarimova

Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: The family is an integral part of human life and is considered a strong link in society. The spiritual and moral development of a child, his future is formed primarily in the family. In the upbringing of young people, the concepts of moral labor education, education of elegance, family education, personal hygiene of a person, friendship between peoples, and cooperation are of great importance. Therefore, studying the scientific foundations of family education and applying them in practice is an important practice. This article will discuss the foundations of family education in detail.

Keywords: family, education, spirituality, morality, child education, modern approaches, discipline, parents, psychological approach

Oila insoniyat tarixida eng qadimiy ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi. Oila - bu qon-qarindoshlik, nikoh va boshqa ijtimoiy munosabatlar asosida birlashgan kishilar jamoasidir. Oila jamiyat taraqqiyotining, milliy qadriyatlar va an'analar davomiyligining asosi bo'lib xizmat qiladi. Yaxshi oilaviy muhitda ulg'aygan farzand jamiyatga foydali shaxs bo'lib yetishadi. Bola dunyoni, axloqiy me'yorlarni, qadriyatlarni, tilni, madaniyatni avvalo oilasidan o'rganadi. Shuning uchun oila - birinchi va eng muhim tarbiya maskani hisoblanadi. K.D.Ushinskiy «Pedagogik adabiyotning foydasi» nomli asarida ota-onaning tarbiyachilik sanati, maxorati, maqsad va vazifalarini xam asoslab berdi.

Oilada bola bilan tarbiyachi o'rtasida uzviy va samimiy munosabat o'zining tabiiyligi va oddiyligi, mazmundorlita, iliqligi, xech qanday rasmiyatchilikning yo'qligi bilan ajralib turishini xisobga olib Ushinskiy oila tarbiyasiga yuqori baxo bergan edi.

Ushinskiy oila tarbiyasi ota-onalarning xususiy ishi emas, balki ularning fuqarolik burchi deb qaradi. Ushinskiy bolalar tarbiyasi va ta'lim xaqida g'amxo'rlik qilishni butunlay maktab zimmasiga yuklab qo'yishga intiladigan ota-onalarni qoraladi. Shu munosabat bilan u bunday deb yozgan edi: «Ota-onalar bolalarni tarbiyalaganlaridan keyin tarbiyani kuzatib borishdek muqaddas burchdan qutulmaydilar».

Shu bilan birga, Ushinskiy oila tarbiyasi ijtimoiy tarbiyaga uzviy aloqador bir narsa, unga xalq umumiy tarbiyasining ajralmas qismi deb qaradi: «Ijtimoiy tarbiya xalq uchun o'zining oila tarbiyasidir. Ijtimoiy tarbiya masalalari xamma uchun ijtimoiy masalalar va xar bir kishi uchun oilaviy masalalar bo'lib qolgan taqdirdagina u xaqiqiy ijtimoiy tarbiya bo'lishi mumkin».

Oilaviy tarbiyaning asosiy tamoyillari. Oilada tarbiya jarayoni quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

1. Mehr va o'zaro hurmat - Ota-ona va farzandlar o'rtasidagi samimiy munosabat oilaviy tarbiyaning asosi hisoblanadi.

2. Shaxsiy namuna - Bolalar ota-onaning hulq-atvorini kuzatib, ularga taqlid qilishadi. Shu sababli, ota-onalar o'zlarining ijobiy xulq-atvori bilan namuna bo'lishlari lozim.

3. Ma'naviy qadriyatlarni singdirish - Farzandlarga milliy va diniy qadriyatlarni tushuntirish, ularga hurmat bilan qarash tarbiyaning ajralmas qismi hisoblanadi.

4. Intizom va mas'uliyat - Bolalarni intizomli va mas'uliyatli bo'lishga o'rgatish kelajakda ularning jamiyatda muvaffaqiyatli inson bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

Oilaviy tarbiyaning zamonaviy yondashuvlari. Hozirgi davrda oilaviy tarbiyada quyidagi zamonaviy yondashuvlar muhim hisoblanadi:

- Psixologik yondashuv - Har bir bola individual yondashuvni talab qiladi. Ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda tarbiya olib borish muhimdir.

- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish - Zamonaviy texnologiyalar orqali farzandlarni tarbiyalashda interaktiv metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi.

- Ijtimoiy muhit bilan hamkorlik - Maktab, mahalla va boshqa ijtimoiy institutlar bilan hamkorlikda tarbiya jarayonini olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi tezkor o'zgaruvchan dunyoda zamonaviy oilalarning farzand tarbiyasida duch kelayotgan muammolari ko'p qirrali va murakkab tus olmoqda. Texnologik taraqqiyot, axborot oqimining kuchayishi, ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlar, urbanizatsiya va global madaniy tendensiyalar oilaning ichki muhitiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada ota-onalar farzandlariga sog'lom tarbiya berish jarayonida turli qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar.

Zamonaviy hayotda ko'pchilik ota-onalar ish bilan band bo'lib, farzandlariga yetarli vaqt ajratolmaydi. Bu esa bolalar va ota-onalar o'rtasidagi emotsional aloqa zaiflashishiga olib keladi. Bola mehr va e'tiborga to'ymagan holatda, tashqi muhitga, ko'pincha salbiy ta'sirga ega bo'lgan omillarga yuzlanadi.

So'nggi yillarda bolalarning ko'p vaqtini gadjetlar, kompyuter o'yinlari, ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazayotgani kuzatilmoqda. Virtual olam bolani real hayotdan yiroqlashtiradi, uning emotsional-intellektual rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, internetdagi nazoratsiz kontentlar orqali zo'ravonlik, axloqsizlik, begona madaniyat targ'iboti farzand ruhiyatiga salbiy ta'sir o'tkazadi.

Oxirgi yillarda chet elda mehnat qilayotgan ota-onalar sonining ko'payishi ham tarbiya sifatiga ta'sir ko'rsatmoqda. Bola bobo-buvi yoki qarindoshlar qaramog'ida qoladi. Moddiy jihatdan ta'minlangan bo'lishi mumkin, ammo ruhiy, axloqiy va emotsional tarbiya yetishmaydi. Bola yaqinlarining doimiy yo'qligidan ichki bo'shliqni his qiladi, e'tiborni tashqi omillarda izlay boshlaydi.

Zamonaviy oilalar duch kelayotgan tarbiyaviy muammolar murakkab va ko'p qirrali bo'lsa-da, ular yechimsiz emas. Muhimi, ota-onalar o'z farzandining kamolotini, uning ruhiy va axloqiy sog'lig'ini eng ustuvor vazifa deb bilishi lozim. Farzand tarbiyasiga ongli yondashuv - kelajak jamiyatini barkamol qilish yo'lidagi muhim qadamlardan biridir.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki oilaviy tarbiya jamiyat taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Oila - bu nafaqat shaxsiy hayotimizning asosi, balki jamiyatning yuksalishida hal qiluvchi omildir. Farzandlarning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishi uchun oilada sog'lom muhit yaratish zarur. Shunday ekan, ota-onalar oila tarbiyasiga mas'uliyat bilan yondashishi, farzandlariga nafaqat bilim, balki ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarni ham singdirishlari lozim. Har bir sog'lom oila - sog'lom jamiyat degani. Shu bois, oila institutini har tomonlama rivojlantirish, uning tarbiyaviy imkoniyatlarini to'liq ishga solish - bugungi kunda har bir fuqaroning, ota-onaning va mutasaddi tashkilotlarning muhim vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirzakarimova M. EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES //Академические исследования в современной науке. - 2023. - Т. 2. - №. 8. - С. 92-94.
2. Mirzakarimova M. M. The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes //Telematique. - 2022. - С. 7128-7131.
3. Мирзакаримова М. М. ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL "INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY. - 2020. - Т. 1. - №. 1. - С. 63-65.
4. Мирзакаримова М. М. Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тadbirkorlikka йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.
5. Madaminjonovna M. M. Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies //International Journal of Human Computing Studies. - 2023. - Т. 5. - №. 3. - С. 15-17.
6. Мирзакаримова М. М. Умумтаълим фанларини тadbirkorlikka йўналтириб ўқитиш тизими //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 97-103.
7. Mirzakarimova M. CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O 'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO 'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATION METOD VA VOSITALAR //Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi. - 2023. - №. 6. - С. 410-415.
8. МИРЗАКАРИМОВА М. М. ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙЎНАЛТИРИБ ЎҚИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ //Novateur Publications. - 2022. - №. 1. - С. 1-128.
9. Mirzakarimova M. M. et al. Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 12. - С. 321-324.
10. Mirzakarimova M. M., Uzoqjonova M. D. Q. O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish //Science and Education. - 2023. - Т. 4. - №. 11. - С. 78-83.
11. Mirzakarimova M. M. et al. Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 3. - С. 264-269.
12. Mirzakarimova M. M. et al. "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji //Science and Education. - 2024. - Т. 5. - №. 2. - С. 224-228.
13. Zamonaviy sharoitlarda umumta'lim M. M. M. fanlarini tadbirkorlikka yo 'naltirib o 'qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - Т. 1. - №. 4. - С. 216-222.

14. Mirzakarimova M. M. et al. O 'qituvchining muomala madaniyati //Science and Education. - 2024. - T. 5. - №. 4. - C. 278-282.
15. MADAMINJONOVNA M. M. XORIJIY TILLARNI TADBIRKORLIKKA YO 'NALTIRIB O 'QITISHNING DIDAKTIK ASOSLARI //Nova. Pub. - 2022. - C. 1-128.
16. Madaminjonovna M. M. Umumta'lim fanlarini tadbirkorlikka yo 'naltirib o 'qitish tizimi //Science and Education. - 2020. - T. 1. - №. 4. - C. 97-103.
17. Madaminjonovna M. M. et al. ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE" MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM //Web of Teachers: Inderscience Research. - 2024. - T. 2. - №. 5. - C. 51-55.
18. Salamat Yegeubayeva; Allanazarova Feruza Karimberdievna; Amantai Kunakbayev; Rakhimov Sherzod; Bobomurodova Munajat; Sherquziyeva Guzal Faxritdinovna; Bakhtiyor Omonov; Bobojonov Otabek Khakimboy ugli; Mirzakarimova Makhliyokhon; Khayitmuradov Anvarjon; I.B. Sapaev; Mirzayeva Mutabar Azamovna; Komilov Rustamjon Makhamadovich. "The Effect of Copper Oxide Nanoparticles on Hepatic and Renal Toxicity in Domestic Rabbits", Journal of Nanostructures, 14, 1, 2024, 150-155. doi: 10.22052/JNS.2024.01.015.
19. Умнов Д. Г., Кариев А. Д., Тешабоев А. Ю., Мирзакаримова М. М. Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников // Перспективы науки и образования. 2024. № 6 (72). С. 420-436. doi: 10.32744/pse.2024.6.26.
20. Uzoqjonova, M. (2023). Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM ta'limi tizimi. Science and Education, 4(9), 344-347. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6297>.
21. Uzokjonova, M. (2023). STEAM technology and the importance of gamification in it. Science and Education, 4(10), 365-368. Retrieved from <https://www.openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6361>.
22. Uzoqjonova, M. (2024). EKOLOGIK MA'DANIYATNI YOSHLAR ONGIGA PEDAGOGIK METODLAR YORDAMIDA SINGDIRISH. Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal, 1(4), 99-100. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/72>.